

něco, co bylostrně neznáme, si zajisté neumíme ani věrohodně představit, odtud vlastně ta hrůza – rozumově tento nutný úděl nás, smrtelníků, chápeme dobře. Dá se předpokládat, že u zvířat se bude vztahování se ke smrti podobat situaci u malých dětí – i těm je dost obtížno vysvětlit, kde že je dědeček, či v dřívějším stavu věci, proč už neodpovídá a tiše leží. Živočiškové se silnou vazbou mezi párovými partnery či silně imprintovaní na člověka často dlouho u mrtvého partnera prodávají či jej hledají a trpí takovým existenciálním ořesem neméně než lidé. Lidem je zajisté stejně jako zvířatům dáno se ohrožujících momentů bát a smrti se pokud možno vyhýbat. Kromě už zmiňovaných slonů byly náznamy pohřebních obřadů s částečným pokrýváním mrtvolky vegetabilními pozorovány i u strak (Bekoff, 2009). Za hranici „lidství“ v paleontologii a nejstarší archeologii se obecně mají pozůstatky pohřebních ceremonií – jejich cílem bylo ovšem zčásti také bránit mrtvým vracet se a škodit živým (přítomná doba je zcela výjimečná v tom, že pohřební úkony se krátki či i vynechávají – v Praze je bez jakéhokoli obřadu spalena zhruba třetina všech zemřelých, jako zvířata v kaflérii: dodejme, že být „zahřaban jako pes“, bez všech příslušných obřadů, bylo ve všech tradičních společnostech nejhorsí potupou a trestem, v křesťanských kontextech vyhrazeným tak pro samovrahy či nejhorší zrádce).

ZVÍŘE A HRŮCHA

Podle křesťanské doktriny zvířata pochopitelně nehřeší – nejsou nadána rozumem, nutným k rozlišování dobrého a zlého, ani nemožou (o přežitcích starogermaňského práva a procesech se zvířaty bude ještě řeč – byli to skoro vždycky jedinci, kteří nějak nežádoucím způsobem zasahovali do lidských věcí). Tato představa, že zvířata žijí v nevinosti a dobru, ba jaksi přímo v ráji, se nicméně udržuje i po opadnutí křesťanských kontextů. U zvířat vidíme všechny emoce, které u bližních hodnotíme negativně: chtivost, závist, žárlivost, touhu dominovat

a terorizovat slabší aj. – právě u agrese zdůrazňoval Lorenz (1963) i její pozitivní význam, který by se našel jistě i u ostatních: nejen že všechno zlé pro něco dobré, ale i všechno dobré pro něco zlé (u zvířat vidíme samozřejmě i emoce, kterých si ceníme – rodičovskou lásku a obětavost, sociální solidaritu atd. /záměrně teď vynechávám sociobiologická interpretací schémata a soustředuji se na jevovou stránku věci/ – nejpřístupnější představu o zvířatech získáme, díváme-li se na ně jako na poněkud deficiientní lidi: Darwin /1871/ velmi přílehavě napsal, že morálka věel nadaných vědomím našeho typu by byla jiná než naše: vražda nadbytečné královny by nebyla zločinem, ale zásluhou prvního řádu). Míra agresivity u různých druhů neobvykle kolísá: vidíme-li kolektivní něžnosti skupiny kapustňáků a poté pohlédneme do výběhu pavíání pláštíkových, jako bychom se ocili v pekle na zemi či alespoň v kárném vojenském táboře, její asociuje i jejich nazelenalé zbarvení. „Asociální“ jedinci nějak eklatantně porušující etologický „kodex“ chování, se často dočkají buď usmrcení ze strany ostatních, nebo osamelosti – buď proto, že se jim ostatní začnou vyhýbat, nebo proto, že všechny příslušníky vlastní skupiny usmrtili. Zvířata nepochybně mají podobnou bazální představu o dobru a o zlu jako lidé, přičemž jsou středobodem ona sama a jejich radosti a zájmy. Představa, že se jeho masem nakrmí bytosti vyšší, nežli je ono, a vytvoří pak třeba nějakou civilizační hodnotu, je kuřeči na jatcečné lince stejně cizí jako většině lidí myšlenka, že jejich smrt mnohé potěší, uvolní další byt, pracovní místo a trochu prostoru jiným, možná lepším. Termiití voják umírající za termiitíště pravděpodobně nemá žádné zřetelné formulované patriotické myšlenky jako hrdina od Verdunu, i když po jevové stránce by již zmiňovaný etolog z Marsu oba jevy jen těžko rozeznával. Jestáb chytající koroptve jistě nemá o svém počínání pochybnosti ani stin.

Často se také zdůrazňuje, že při lovu rozmarnitých predátorů „kotiist bolest ani necití“, jsou ochromena adrenalinovým šokem. To je pravda jen napůl – kdo viděl někdy alespoň ve filmu kolektivní lov psů hyenovitých nebo dhouli, spočívající ve vyvrání